



עלון האגודה

האגודה לטיפוח חברה ותרבות, מורשת יהודי תימן מיסודו של עובדיה בן-שלום



עובדיה בן-שלום ז"ל
מייסד האגודה

גיליון מס' 25

www.teman.org.il | hatemanim@gmail.com | 09-8331325 | 580013522 מס' עמותה

חברים המבקשים לקבל את העלון בדואר על מנת להפיץ את העלון במקום מגוריהם יכולים לפנות אלינו בטלפון או בדוא"ל

דבר יו"ר האגודה

ד"ר יגאל בן שלום

עליית יהודי תימן עם הקמת המדינה במבצע "על כנפי נשרים" התאפשרה, בין היתר, בזכות העובדה שחברת התעופה האמריקאית "אייר אלסקה" נרתמה להעמיד את מטוסייה לטובת מבצע הרואי זה. אחד הטייסים הגיבורים שהשתתף במבצע הוא קפטיין **אלג'ן לונג** החי בארה"ב והוא בן 90 שנה.



(ראה מודעה עמוד 13)

קפטיין לונג סיכן את חייו בהצלת יהודי תימן והאגודה לטיפוח חברה ותרבות החליטה לגמול לו ולארח אותו בביקור מרגש בישראל, אשר יכלול מפגש עם העולים שהגיעו בטיסה של מטוסי החברה ארצה, קבלת פנים והענקת תעודת הוקרה במשכן נשיא המדינה ראובן (רובי) ריבלין, סיור ברחבי הארץ ובמשכנות אחינו בני תימן.

בחדש אדר אנו מתחילים בסדרה חדשה של גיליונות האגודה. לאור הביקוש הרב למאמרים ולנושאים שהופיעו בגיליונות הקודמים החלטנו להרחיב את הפורמט ולהוסיף מדורים ומאמרים.

האגודה לטיפוח חברה ותרבות, תיעוד ומחקר מרחיבה את יריעות פעולותיה ופורשת אותן על פני כל השנה, ברחבי הארץ, בקרב קהל צמא לשמוע ולחוות מאוצרות תרבות יהודי תימן.

בחדש שבט הבאנו סדרה של הרצאות מרתקות בכינוס חברי האגודה אשר התקיים בשבת שירה, פרשת בשלח מלון "דן קיסריה" בקיסריה. בין המרצים **ד"ר עמי גלוסקא**, **ד"ר שרונה תם עמוסי**, **עו"ד משה דנון**, **מר צבי גיל**, **ד"ר יקותיאל שרעבי**, **צביה ציוני ואהובה בן שלום**. דברי תורה שמענו מפי הרב עובדיה מלמד, אשר חיבר מספר ספרים. ליוו אותנו בכינוס בשירה ופיוט אורי שבח ובנו רן שבח. הציבור הביע הערכתו והיה משותף מלא להצלחת הכינוס.

המדרש שואל: "מפני מה לקו המים והעפר על ידי אהרון?" ומשיב: "אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: המים ששמרו עליך בשעה שהושלכת ליאור, והעפר שהגן עליך כשהרגת את המצרי, אינו דין שילקו על ידך". והנה אנחנו זוכים לקיים הכרת הטוב ומביעים הערכתנו לאיש אשר הציל יהודים רבים ואף כתב ספר על כך.

בתחום התרבות הרוחנית ממשיכה האגודה ומכון המחקר המש"י בהוצאת כתבים וספרים והנה רשימה חלקית של כתבי עת וספרים שיצאו ממכשב הדפוס לאחרונה: כתב העת "תהודה" 33 בעריכת ד"ר אדם בן טון, כתב העת "תימא" בעריכת פרופ' יוסף יובל טובי, קובץ מאמרים מפרי עטו של פרופ' יוסף יובל טובי בנושא יהודי תימן בצל שלטון האסלאם ובסביבה המוסלמית בעריכת עדיאל בן שלום, ספר "אמרי שפר" חיבור של הרב חנניה שפירא, ספר "פרי צמח" חיבור של צמח חביב, ספר "הבריחה לשום מקום" של הסופרת עמלה עינת.



(ראה מודעה עמוד 5)

המרכז לחקר יהודי תימן ע"ש עובדיה בן שלום מארגן כנסים וימי עיון. השנה מארגן המרכז בראשות פרופסור בת ציון עראקי קלורמן כנס בינלאומי בחודש ספטמבר 2018 בירושלים.

תשע"ט היא השנה בה ימלאו 400 שנה להולדתו של ר' שלם שבזי. האגודה יזמה וקיבלה מממשלת ישראל באמצעות משרד התרבות והספורט והשרה מירי רגב הכרה בחשיבות המאורע. האגודה יחד עם מכון בן צבי לחקר קהילות ישראל יוזמת סדרה של אירועים תרבותיים במשך שנת תשע"ט אשר יביאו לידי ביטוי את יצירתו של ענק הרוח ר' שלם שבזי. האגודה שותפה להפקת סרט תיעודי על ר' שלם שבזי במסגרת סדרת ה"עברים". האגודה שותפה להפקה של מופע ייחודי במסגרת פסטיבל הפיוט בירושלים אשר כולו ייוחד לשירת שבזי בביצועים מיוחדים ומקוריים. כמו כן, תקיים האגודה אירוע מרכזי לציון "שנת שבזי" בחסות משרד התרבות והספורט ובשיתוף עמותות וארגונים עמיתים אשר עוסקים בתרבות יהודי תימן, שרים, ראשי רשויות, אישים והציבור הרחב מכל חלקי הארץ.

אני מאחל לכם, קוראי חוברת זו הנאה בקריאה וקורא לכם להצטרף לפעולות האגודה, להירשם כחברים, לבקר במחיצת האגודה ובנתניה המציג תרבות חומרית ורוחנית של אוצרות יהודי תימן זה למעלה מ 40 שנה. עוד על פעולות האגודה ניתן ללמוד באתר האגודה ובפייסבוק.

הנני מודה לכותבי המאמרים על נכונותם לחלוק ידיעותיהם עם הציבור הרחב ולעורך, עתניאל מנצור על שקידתו ועבודתו המקצועית.

פורים - קבלת השונה ממני

לדורות ואפילו לאחר הגעת משיח צדקנו. בנוסף, צריכים אנו ללמוד מסיפור המגילה לקח ומוסר שברגע שעם ישראל לא מחובר לקב"ה או שהעם היהודי אינו מרגיש אחדות כאיש אחד בלב אחד ואינו מקבל אחד את השני, דווקא אז באים אויבינו ומכים אותו. רואים עובדה זו במגילת אסתר כאשר המן בא לאחשוורוש וטוען "ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים" (פ"ג פ"ח). בזמן שעם ישראל לא מאוחדים ואינם מקבלים את השונה, מגיעים כל הגזירות הקשות. ורעיון זה ניכר בזמן שעמלק בא להלחם עם ישראל ברפידיים כפי שנאמר על ישראל שבזמן זה "רפו ידיהם של ישראל", דווקא אז באים הצרים להכאיב ולהלחם בישראל. ולכן כל אחד ואחת מאתנו צריך לדעת שכשם שפרצופינו שונים כך דעותינו שונות, וחשוב לקבל את האחר ודווקא על מנת לקרב, לחבר ולקדש שם שמים כדי שלא יוכלו אויבינו לבוא ולומר שיש עם מפורד, עם לא מחובר, עם שלא מקבלים אחד את השני. אלא אדרבה צריך להיות בבחינת "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך" (מסכת אבות פ"ב מ"ו), צריך לכבד ולהעריך את האחר, לעזור ולתרום לשונה, ולא להתעלם ממנו כלל. יהי רצון שנזכה לשמוח שמחה אמיתית בפורים, ונדע לקבל את האחר ובכך נגיע לידי עם מחובר ומחוזק בארץ ישראל.

פורים שמח!

נמצאים אנו בפתיחת חודש אדר. בחודש זה יש להרבות אהבה ואחוה בין איש לרעהו. נאמר במדרש ילקוט שמעוני על משלי וכן נפסק להלכה ברמב"ם: "שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם". וכן נאמר במגילת אסתר פ"ט פס' כת: "וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם". א"כ אנו רואים את המעלה הגדולה של חג הפורים שאין הוא מתבטל אף לעתיד לבוא שיגיע המשיח. בירושלמי על מגילה נכתב כך: "כל הכתובים עתידין להבטל מלבד חמישה חומשים, ריש לקיש אמר: אף אסתר והלכות". וכן בבבלי על מסכת מגילה: "שלחה אסתר לחכמים: קבעוני לדורות".



(צילום: יהודה יערי)

יוצא אפוא, שפורים הוא לא חג אשר יסוף מזרעם של עם ישראל, אלא זה חג שממשיך



מרדכי יצהרי

• אֶלְחָבִיב – סָאע אֶלְצִיבִי:

תרגום: האהוב – כמו הצימוקים.

פירוש: כל תושבי תימן בלי יוצא מהכלל, אהבו אכילת הצימוקים. גם התשורות בין אהובים התבססו בעיקר על משלוח צימוקים. ר"ל כשם שהצימוקים אהובים, כך גם האהוב לאהבו.

• אֶדְאָ רְאִיתָ מֵא תַכְוָה, פֶּאֲרַקְתָּ מֵא תַחֵב:

תרגום: אם ראית מה ששנוי עליך, היפרד ממי שאתה אוהב.

פירוש: אם בסביבה או בחברה שאתה מצוי בתוכה, גלית תופעות שליליות שאתה מואס בהן, עדיף שתתרחק מתוכה, אפילו שע"י כך אתה נאלץ להיפרד מחכמים או מאוהבים שחשבת להישאר בקרבתם, כיון שיש בכך, מעין "אליה וקוץ בה".

• אֶדְאָ אַנְתָּ תַחֵב אֶלְעִים – חֵב גַּמְאֵלָה:

תרגום: אם אתה אוהב את הדבר הטוב – אהוב את יפיו.

פירוש: משל לאהבה מתמשכת בתוך משפחה, ר"ל, אם אתה אוהב את בנך אהוב גם האהוב עליו: אשתו, בניו וכיו"ב. קיימת לסיפא נוסחה אחרת: "חֵב גַּמְאֵלָה" שמשמעותו, אהוב מי שנשאתו בבטנה.



ד"ר כרמלה אבדר

ענק מטבעות טאלר אוסטרי

מקום: צפון תימן.

תאריך ייצור: המאה ה-20.

חומרים: כסף.

מידות: אורך – 25 ס"מ, קוטר מטבע – 4 ס"מ.

תיאור הפריט: המטבע (ריאל, קרש) הוא הטאלר האוסטרי. בשל איכות הכסף הגבוהה ובשל חוסר היציבות של המטבע המקומי הוא הפך בתימן למטבע עובר לסוחר, למרכיב בתכשיט כמו בענק שלפנינו, ולחומר גלם מועדף על הצורפים. את הטאלרים הנפיקו לצורכי מסחר בין אירופה למזרח התיכון, והמשיכו להנפיק אותם באותה מתכונת כולל השנה – 1780, גם במאות ה-19 וה-20. שנת 1780, הייתה סימן לאיכות הכסף של המטבע.



מצדו האחד של המטבע - סמל הקיסרות האוסטרו-הונגרית (נשר דו-ראשי), ומצדו האחר – דיוקן הקיסרית מריה תרזה מביית הבסבורג. יהודי תימן נהגו לענדוד את המטבע כאשר סמל הקיסרות (ולא הדיוקן האנושי) בצדו הנראה לעין, כדי לא להפר את הדיבר השני.



ספרים חדשים בהוצאת האגודה



תהודה 33

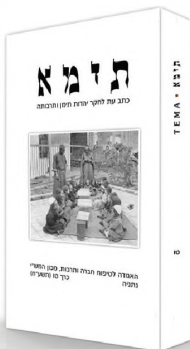
כתב עת למורשת יהודי תימן
בעריכת אדם בן-נון

הפצה ראשית:

"נוסח תימן" - המרכז להפצת יהדות תימן
רחוב ברנבוים 26 בני ברק

טלפונים: 03-6781444, 053-3336661

ש. פתיחה: א-ה 10:00-21:00 | יום 9:00-13:00



תימא טו

כתב עת לחקר יהדות תימן ותרבותה
בעריכת פרופ' יוסף יובל טובי

ניתן לרכוש באתר האינטרנט של האגודה

www.teman.org.il

ובמשרד האגודה: טלפון: 09-8331325

כיכר העצמאות 11, נתניה

מלים שאולות מהשפה הפרסית

משה אוסי

האם הייתם מאמינים שהמלה 'אתרוג' מוצאה בשפה הפרסית? ולא רק זאת המלה עברה גם לשפות אירופה ונתנה להם את ה-orange=תפוז ואת ה-rouge=צבע אדום בצרפתית. השפה הפרסית אינה שפה שמית. היא שפה איראנית המשתייכת לקבוצת השפות ההודו איראניות של משפחת השפות ההודו אירופאיות. הפרסית היא שפה עתיקה שהתפתחה בשלושה שלבים עיקריים: הפרסית העתיקה, הפרסית התיכונה והפרסית החדשה, שקלטה מלים לרוב מן הערבית, כאשר איראן נכבשה ע"י האימפריה הערבית במאה ה-7. עם הכיבוש המוסלמי קיבלו עליהם את דת האסלאם, ואימצו אלמנטים מהתרבות הערבית, בין היתר את הכתב הערבי ('איאיתולה'=אותות ומופתים מאת אללה - כינוי לקוראן שהפך שם לאנשי הדת באיראן). מלים רבות חדרו מהפרסית לתלמוד הבבלי דרך הארמית, ואפילו נמצא עשרות מלים פרסיות בספרים המאוחרים של המקרא. להלן מספר מלים: אבזר, הרפתקה, פרבר, פרגוד, פרדס (paradise=גן עדן), בוסתן, חאקי, רז, לילך, לימון סרבל, פיג'אמה, פוזמק, אמגוש=קוסם ומכשף (ממנה: magic=מגי), בזאר, דוכן, אשפוז והאושפיזין שבסוכות, ורד (ממנה: rose, האי רודוס=אי הוורדים), הנדסה, שחמט (השאה=המלך מת). ובימינו שאלנו מהפרסית אף מילות סלנג, כמו: בלגן ואשכרה. כותב המגילה מפגין בקיאות רבה במנהגי החצר

הפרסיים ובשפה הפרסית העתיקה: מרבה בתיאורי פרטים, מספרים, תאריכים ושמות; הישיבה בשורות לפי חשיבות ("למגדול ועד קטן"); המשתאות הבזבזניים; קבלת החלטות בשכרות ואישורן בפיוחות; העובדה שלא כל אחד יכול לראות את המלך ("רואי פני המלך"), וגם היחס המשפיל לנשים, ואפילו למלכה הגבירה - כולם מאפיינים את מלכי פרס הקדומים. לרוב השמות במגילה יש משמעות בשפה הפרסית העתיקה. משמעות שמו של המן, למשל, היא 'בעל' (המחשבה הטובה, ומכאן משחק המילים "מחשבתו הרעה" המתארת את מזימתו של המן. משחק מלים נוסף הוא "הדת ניתנה": בפרסית עתיקה - דאטא=מה שניתן על ידי המלך או האל - והוא החוק והגזרה (ומכאן עברה המילה ללטינית data=נתונים). מלים פרסיות נוספות שתרמה מגילת אסתר ללשונו כוללות את פתגם - פיטגמא=מה שהגיע, ומכאן גזרה; גנזי (המלך), גנזא=אוצר; לשר האוצר קראו גנזא-ברא ומכאן 'גזבר', שמוזכר בספר עזרא. פתשגן היא העתקה; וכרפס - אריג דק ויקר, האחדשדרפן הוא נציב המדינה; הפרתמים=הראשונים, הבאים מבני משפחות מיוחסות; האחשתרן הוא שליח המלך והרמכים הם עדרי הסוסים של המלך.

לשיעורים ולהרצאות:

mosheossi@gmail.com, 09-8335016



קולתנת אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת. מאַ בה אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת אלא אלאחד ואלגמעה. ד'אלחין אַנא באסיר מְכָאן אַלְיִהוּדִי. אַנא באקול אנה אנת אַלְדִי לענת אלכל.

בְּלַם ד'אענך, מאַ זד אַדא מְלֵה. העיקר הם סָארוּ. קאל בן נעמה, אַסְמַע. רוח אַלְבְּלַאד חַקְך. אַצִי בְּלַאדְך. לְקַטַת נַפְסִי וצִיִית. קַעֲדַת שְׁבֹוע. סַרַת אַנא מְאֻדָּן. ובה רְהוּה בִין מְאֻדָּן וְאַלְחַמְתִּיָּה. טְלַעַת אַנא פִּ'אַלְרְהוּה. תַּאֲמִין ון אַלְכִמְסַה עַסְכֵר וְאַלְשַׁאוּש ד'אענך קוּבַאלִי. טַאֲלַעִין יִשְׁתִּי מְאֻדָּן. קַאל גְּרִים סַאק בה כְּרִים, יְקוּל אַלְשַׁאוּש, כְּלוֹמֵר אַנא עֲדוּוה וְהוּ יִתְבַרְך. אַדְאִנִי יֵאל יְדֵה. קוּלַת אַסְמַע יֵא שַׁאוּש. בִין יְקוּלו אַנְתוּ בֵית אַלְעִפִי. יֵאל קַד כְּרִגַת מִנִי כְּלֵמָה וּמַא אַעֲבַבְתְך, לֹא תַסִי גְהַדְך עֲלַא גֵאֵהל.

קַאל וְאַחַד מִן אַלְעַסְפֵר, יְכוּל לְהִיּוֹת אַנְה שִׁיך, קַאל אַסְמַע יֵא שַׁאוּש, לֹא תַסִי גְהַדְך עֲלַא מַסְכִין, יֵרַחַם אַלְלֵה, עֲזוּב אֹמְתוּן, כְּלֵאֲנֵא נְקַצַד אַלְלֵה, כֹּל מִנְך אַלְתַעֲרַאֲך. מַא זד אַתְחַאכֵא. שְׁלִית נַפְסִי וְאַלְחַמְתִּיָּה. אַבְּל קַד דְלִית אַנְה פִ'לְדִרְך הַאדִיָה, טְרִיק אַלְחַמְתִּיָּה, מַא בה מִן יֵרַאנַע עֲלִיא וְלֹא מִן יְכַרְגִנִי.

הִיּו חֲמִשָּׁה עַסְכֵר מַעְהַם שַׁאוּש, וְצִלו יֵאל אַלְחַאנּוֹת חַק דְאֻד שׁוֹכֵר, פִי מְאֻדָּן, יִשְׁמַגֵל. וְאַלְשִׁיך גֵאֵו הוּ עַנְדֵהֶם. וְאַחַד מִן אַלְנוֹקוּבַא. הֶם מְדַבְרִים וְכַאן יְקוּלו כְּמַא לוֹעוּנו אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת, כְּמַא נוֹעוּלו. הַפַעַם הָרַאשׁוֹנָה וְהַפַעַם הַשְּׁנִיָה וְהַפַעַם הַשְּׁלִישִׁית, אַף אַחַד לֹא דַבֵר. לְמַה. מַא בְּלַא אַנְא וְדֻאֻד שׁוֹכֵר וּמַרְתָּה, בִין אַלְאעֲנְך כְּלֵהֶם. אַז קַנַאֲתִי מְהַדְבֵר הַזֶּה. קוּלַת יֵא שַׁאוּש אַסְמַע. מַאן הֶם אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת. קַאל אַלְיִהוּדִי. קוּלַת לֹאֲאֵאֵא. אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת אַלְאֻחַד וְאַלְגַמְעַה. קַאל הַאֵהֵהֵה. נַעֲלַמְנַת כֹּל אַלְמַסְלִמִין וְכֹל אַלְנַצְאֵרַא. לְמַה. עִיד אַלְנַצְאֵרַא יֵאֵם אַלְאֻחַד. וְעִיד אַלְעַרְב יֵאֵם אַלְגַמְעַה.

קַאל בְּחִית מַא תוֹכְרוּג מִן אַלְחַכּוּמָה, יְדִכְלִנִי פִ'אַלְחַבְס. לַעֲנַת כֹּל אַלְמַסְלִמִין חַמַא אַלְאֵמַאֵם. קוּלַת מַאנֵא דִי נַעֲלַתָה, אַנְת דִי נַעֲלַת אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת. סַאֲלִנִי אַלְשִׁיך אַבְן נַעְמָה, קַאל מִנִין אַנְת יֵא יְהוּדִי. קוּלַת מִן בְּלַאד דִו חַסִין, מִן בְּרַט, מִן רְגוּעָה. הַא הוּ יַעֲרַף יוֹסַף אַכְוִי, הוּ יֵצֵאֵה כְּמוֹ אַחִים. קַאל אַסְמַע יֵא שַׁאוּש, אַנְא וְכִיל אַלְיִהוּדִי. אַנְת דִי נַעֲלַמְנַת אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת. וְהוּ צַאדַק אַלְיִהוּדִי, אֶצְחָאב אֶלְסַבַּת, מַא קוּלַתְנַת אַהֵל אֶלְסַבַּת. אַנְת

והנה לכם תרגום הדברים:

מעשה היה בחמשה חיילים ועמם מפקד, הגיעו אל החנות של דָאָד שוֹכֵר בישוב מְאָדָאן, והוא עובד. והשיך היה אצלם. וכן אחד מן המכובדים. הם מדברים והיו אומרים יקוללו חברי השבת, יקוללו. הפעם הראשונה והפעם השניה והפעם השלישית, אף אחד לא הגיב. רק אני ודָאָד שוֹכֵר ואשתו, בין אלה כולם. אז אני קנאתי מהדבר הזה. אמרתי, הו המפקד, מי הם חברי השבת. אמר, היהודים. אמרתי, לא. חברי השבת הם יום ראשון ויום ששי. אמר, ככה. קיללת את כל המוסלמים וכל הנוצרים. למה. חג הנוצרים הוא יום ראשון, וחג הערבים הוא יום ששי.

אמר, אני נשבע שלא תצא מבית המשפט, יכניסני לבית הסוהר. קיללת כל המוסלמים כולל האמאם. אמרתי שלא אני קיללתי אותך, אתה שקיללת את חברי השבת. שאלני השיך אֶבֶן נְעָמָה, אמר מאין אתה הו יהודי. אמרתי מן בְּלָאָד ד'וֹ חֶסֶין, מן בְּרֵט, מן רְגוּזָה. אכן הוא מכיר את יוסף אחי, הוא והוא כמו אחים. אמר, שמע הו המפקד, אני ערב ליהודי. אתה הוא אשר קיללת את חברי השבת. והוא היהודי צודק, חברי השבת,

הששי בשבוע. עתה אני אלק (למשפט) במקום היהודי. אני אומר שאתה הוא אשר קיללת את כולם.

שתק זה, לא הוסיף לומר מלה. העיקר הם הלכו להם. אמר בן נְעָמָה, שמע. לך אל מקומך. שוב לארצך. לקחתי עצמי והלכתי. נשארתי שבוע. הלכתי למְאָדָאן, ושם גבעה בין מְאָדָאן וְאֶלְמְחֶתְיָה. עליתי אני בגבעה. האמן לי היו שם חמשת החילים ומפקדם מולי. עולים הם ורוצים להגיע למְאָדָאן. "אמר השותף המציא נדיב", אמר המפקד כלפי, כלומר אני אויבו והוא יתברך הביאני לידי. אמרתי, שמע הו המפקד. אומרים כי אתם אנשים טובים. אם יצאה ממני מלה שלא מצאה חן בעיניך, אל תעמיד כוחך מול ליד.

אמר אחד מן החילים, יתכן שהוא שיך, אמר שמע הו המפקד, אל תשים כוחך על מסכן, ירחם ה'



(צילום: הרמן בורקהרט)

עזוב אותנו, תן לנו לעבוד את השם, הנח ממך העמידה מול הזולת. לא הוסיף לדבר. לקחתי עצמי הישר לישוב אֶלְמְחֶתְיָה. אבל כבר פחדתי מן הדרך הזאת, הדרך לישוב אֶלְמְחֶתְיָה, אין מי שיתערב עבורי ואין מי שיציאני.



(צילום: הרמן בורקהרט)

לא אמרת בעלי השבת. אתה אמרת חברי השבת. אין חברי השבת אלא היום הראשון בשבוע והיום



מוזיאון מורשת יהודי תימן

חוויה ערכית ייחודית לכל גיל



פעילות מיוחדת ילדי בתי הספר והציבור הרחב

במוזיאון תוכלו להנות מחוויה חינוכית הבאה לחשוף בפני התלמידים באופן יצירתי וייחודי את התרבות וההיסטוריה של יהודי תימן. בני הדור הצעיר יחשפו למסורת יהודי תימן המשמרת תרבות יהודית עתיקה האוצרת בתוכה ערכים גנוזים ועתיקים. הפעילות תעניק להם היכרות והבנה של עולם תרבותי שהוא חלק חשוב ובלתי נפרד מהתרבות הישראלית המתחדשת.

הפעילות במוזיאון כוללת:

- סיור במוזיאון מלווה בהסברים שבו יצפו התלמידים בכתבי יד תורניים, חדר המורי, חדר הסעודה התימני, החתונה התימנית, חדר היולדת, המטבח התימני ועוד.
- סרטים המציגים את תרבות יהודי תימן מהיבטים שונים.
- סדנאות חווייתיות שירה תימנית מהדיוואן (ספר השירים), שירה תימנית המתארת את חיי האישה, ריקמה תימנית, קליעת כלים תימניים, סיפורים הנשזרים על תקופת החיים בתימן, מסע העלייה וההתאקלמות בארץ, ריקוד תימני, ריקוד תימני מודרני, המטבח התימני ועוד.

- חדר עיון וספריה
- מערכי שיעורים
- אתר אינטרנט המפגיש ידע רב ותוכנות לימוד.

"ביצלות מדבריהם לא לעזוב מורשת מיוחדת ומטובה. בחוקק אלון יצא יהודי בניו על תלמות לא מורשת יהודית ומידה נכון ומכובד פיליפאית, אכן יש חלק חלוג בתחום הקהילה התימנית מברוכו!"
בני רון

"פיו ברוכס על אוסף אזני צה, פמוצג, במוזיאון מרובה בו צייתי אהקי. נפתי ופתגמתי מפתגמג, פמאונות ומאוסף זמירי לא מוצגים יקרי ערך תרבותי ומסונית לא יפדות תימן."
עזרי צדוק צובי

"פריצאב מאזכרת על תרבות יהודית תימן, בית יסב פמאזר צא כל פמוצגים פמיוצדים פמולק פנואת פתגמית כולל."
קפאל מוצפני, מושב מדק צוז ואליקם



אילנה גורביץ/אגודה

דוד חוברי

תימן. ר' חיים חבשוש שנחשב לאחד מראשי המשכילים בתימן בעת החדשה, חיבר שני חיבורים חשובים:

1. "חזיון תימן" (רואיאת אל-ימן) – המתאר את מסעו עם יוסף הלוי. ספר זה הובא לדפוס ע"י פרופסור גויטן בשם "מסעות חבשוש".
2. "קורות הזמן" שפורסם ע"י הרה"ג יוסף קאפח בשם "קורות ישראל בתימן".



(צילום: הרמן בורקהרט)

ידוע גם שכאשר אלכסנדר מוקדון והשלטון ההלניסטי הגיעו לתימן, החל מהמאה ה-4 לפנה"ס (שאז גם התחילו התימנים למנות את המניין לשטרות) ומאוחר יותר האימפריה הרומית החל מהמאה הראשונה לספירה, כנראה שהייתה גם השפעה נוצרית בתקופה הטרום-אסלאמית, אך מעניין ביותר הוא, כי בפרק זמן זה ששלטו הרומים בתימן גרו במרחבי תימן, בנוסף ליהודים גם שבטים ערבים שהיגרו ממרחבי חצי האי ערב

יהודי תימן נחשבו לשורדים בכל מצב ובכל תנאי ולאור העובדה ההיסטורית שממש עד לאחרונה נותרו אחרוני גולי היהודים בתימן (לפיכך) ניתן ללא ספק להכתיר את גלות תימן כארוכה ביותר מבין כל הגלויות. לא מעט מלכים וכובשים חמדו את ארץ תימן בשל עדיפותה על-פני ארצות אחרות בחצי האי ערב, עדיפות שבאה לידי ביטוי באדמתה הפורייה, בטמפרטורות הנוחות שלה, בגשמי המונסון הפוקדים אותה ובגידוליה החקלאיים הפוריים. זוהי ארץ שיש בה אזורים גיאוגרפים מגוונים, החל מאזור שפילת החוף (ה-"תהאמה") שלאורך ים סוף ממערב, דרך רמת ההר המרכזית שבה ההרים מגיעים לגובה שלא מבייש שיאי הרים בעולם הגדול - עד 3760 מטר באזור צנעא, וכלה ברצועת אורך מזרחית המשתפלת בהדרגה לכיוון האזור המדברי-חולי של ערב הסעודית ודרומה לכיוון מפרץ עדן (במובנים מסוימים יש דמיון למבנה הגיאוגרפי של ארץ-ישראל).

ניתן ללא ספק להכתיר את גלות תימן כארוכה ביותר מבין כל הגלויות

לתימן מייחסים את ממלכת שבא העתיקה שכבר אז נתפרסמה בעושרה הרב ובסחר הבינ"ל שניהלה אף עם ממלכת ישראל (שלמה המלך). בשרידיה העתיקים של הממלכה השבאית נתגלו כתובות עתיקות שנחקקו במקומות שונים בשפה השבאית העתיקה. אלה הועתקו ונחקרו ע"י החוקר והמזרחן יוסף הלוי בסיועו של ר' חיים חבשוש שהובילו והנחה לאורכה ולרוחבה של

ליהודים כלל וכלל ולמעשה כאורכה ועתיקותה של דת האסלאם, החל מהופעת מחמד במאה ה-7, כך נלווים אליהם היהודים ושורדים אף את המאבקים הפנימיים הבלתי פוסקים שעוברים על המוסלמים בינם לבין עצמם ובין המאבקים בין הדת האסלאמית ליהודית. חיי היהודים בתימן בתקופה האסלאמית לאורך כ-1300 שנה רואים עליות ומורדות, עם תקופות טובות יותר ותקופות גרועות ביותר. כאשר החיים התנהלו על מימנוחות התוצאה באה לידי ביטוי גם בפריחה רוחנית המניבה חיבורים חשובים (של תלמידי חכמים) שחלקם שרדו וחלקם אבדו בחשכת הגלות.

על חיי היהודים בצל השלטון האסלאמי והתמורות שחלו בקרבם כתוצאה מכך בתחומי החיים השונים נכתוב בגליונות הבאים.



(צילום: דוד אלדן)

ומיוחד בלט שם שבט אחד שנקרא "חימייאר" והתיישב בהרים מדרום לחבאן לאורך מפרץ עדן. שבט זה השתלט על תימן וייסד בה ממלכה חימייארית החל מהמאה השנייה לספירה משנת 115, ממלכה שהחזיקה מעמד עד שנת 525. ליהודים הייתה מעורבות מדינית עמוקה והשפעה חזקה על ממלכה זו, עד כדי כך שהם השתלטו עליה החל מהמאה ה-4 וכתוצאה מכך כל הממלכה החימייארית (ולמעשה כל תימן) התייהדה. במשך תקופה זו התקיימה שושלת של מלכים יהודים בממלכת חימייאר היהודית שידועים לנו גם שמותיהם, כשהאחרון שבהם והמפורסם ביותר הוא יוסף דו-נואס (שמו מופיע בכתובות חימייאריות בשם "יוסף א-סאר"). בתקופתו הוא ניהל חילופי איגרות עם חכמי הישיבה בטבריה, שהייתה אז מרכז יהודי חשוב.

החיים בצל האסלאם לא היו קלים ליהודים כלל וכלל. היהודים שורדים אף את המאבקים הפנימיים הבלתי פוסקים שעוברים על המוסלמים בינם לבין עצמם ובין המאבקים בין הדת האסלאמית ליהודית

הוא שלט בתימן בין השנים 517-525 עד שנהרג במלחמה נגד המורדים הנוצרים שפלו מחבש וממלכתו נפלה לידיהם. למעשה עיקר חייהם של יהודי תימן לאורך שנות גלותם היו תחת השלטון האסלאמי שהחל משנת 630 ושנמשך עד ימינו. החיים בצל האסלאם לא היו קלים



אהובה בן שלום

במעגל העבודה וקודמתי זה ישפיע בוודאות על המעגלים האחרים בעיקר על מעגל המשפחה. יש מעט מאוד השפעה על איך נראים המעגלים. מצד אחד יש לנו 100% אחריות על מה שאנחנו עושים והתיאוריה האדלריאנית אומרת: **לא משנה מה קורה לך בחיים אלא מה אתה עושה עם זה. בידינו האחריות והכח להפוך את החיים שלנו למה שאנחנו רוצים שיהיו.** אז למה אנחנו מוצאים שוני בין אנשים שיצאו לפנסיה כאשר אחד מתארגן תוך שבוע והשני נכנס לדכאון? על כך בפרקים הבאים.

בינתיים נסו לעקוב אחר אירועים שקורים לכם באחד המעגלים, איך זה משפיע עליכם, ואם אתם חווים משבר חשוב שתזכרו כי **המשבר הוא לא האירוע אלא התגובה שלכם לאירוע.**

מגישה: אהובה בן שלום

מאמנת אישית ומנחת קבוצות ע"פ שיטת אדלר
ahuvabns@gmail.com



בפינה זו נדבר על כל מעגל חיי המשפחה כאשר השיח יהיה לא רק על הצלחות אלא גם על הקשיים בכל שלב ושלב בחיי המשפחה החל מהקמת משפחה, הולדת הבן הראשון, גידול הילדים, התרוקנות הקן והזקנה.

כל שלב הוא לא קל כי נדרש לחיות את השלב ולחנות את החוויות שבו. בפינה זו ננסה ללמוד יכולת התמודדות ולראות איך לא הופכים כל מעבר למשבר. נבדוק את האחריות שלנו במקום של הבנת המעברים והטיפול במשברים.

בעולם שלנו אנחנו חיים בשלושה מעגלים: משפחה, עבודה וזוגיות. בכל אחד מהמעגלים כל אחד מאיתנו רוצה להרגיש שייכות, משמעות אישית, תרומה ומועילות.



בין המעגלים יש חיבור ותנועה ואחד משפיע על האחר. התנועה בין המעגלים היא ספירלית. יש תנועה קדימה (שמציינת צמיחה), יש גם תנועה אחורה (שמושפעת בדרך כלל מאחרים שלוקחים אותנו אחורה) לדוגמא: נניח שאני

על כנפי נשרים

מפגש הוקרה מרגש

הטייס קפטיין אלג'ין לונג מארה"ב

שהשתתף במבצע 'על כנפי נשרים' בשנים 1949-1950

בפגישה עם עולי תימן שהטיס



אנו פונים

לאחינו ואחיותינו אשר עלו לארץ מתימן
במסגרת המבצע ומזמינים אותם לאירוע
המיוחד. עולים שטסו בחודשים
מרץ - אפריל 1949 יודיעו בעת
ההרשמה ויוזמנו **לפגישה אישית** עם
הטייס שהטיס אותם.

יום רביעי, כ"ז באדר תשע"ח

(14 במרץ 2018)

בבית התרבות במושב אחיעזר

בשעה 19:00

במעמד השרה לשוויון חברתי

ח"כ גילה גמליאל

אישי ציבור וחברי האגודה

ד"ר יגאל בן שלום

יו"ר האגודה



הרשמה אצל יפה לוי: 09-8331325, 054-3516699

הרב ד"ר חננאל סרי

"הרבה יין עושה" במלים מנסים חברי בית הדין הגדול למנוע מאשה סוטה את האיסור הגדול של מחיקת שם שמים (הל' סוטה ג, ב). כוחו של היין גדול ובשל כך נעשה ראוי למזבח, והוא מצטרף לכל קרבן, אולם בכך גם הוא עשוי להביא את האדם למצבים הירודים ביותר – הכל תלוי בשאלה כלפי מה מופנה עוצמתו הגדולה.

בחודש אדר מרבים לדון במהלך העיסוק במצוות הפורים בשאלה האם יש חובה להשתכר בפורים או לא. הדיונים מתנהלים בעיקר סביב סוגית הגמרא (מגילה ז') והשאלה כמי נפסקה ההלכה, אולם בצד הדיונים ההלכתיים הרגילים ניתן לזהות כיצד היו לפוסקים השקפות ברורות שעולות מדרך לימודם את המקורות ההלכתיים. כך לדוגמה כתב המאירי במהלך סקירתו לסוגיה:

"חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה... ומכל מקום אין אנו מצווים להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטינו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת השם יתברך, והודאה על הנסים שעשה לנו". הרמב"ם פסק בסוגיה זו שצריך אדם שישתה עד שישתכר וירדם בשכרותו (הל' מגילה וחנוכה ב, טו), ובמורה הנבוכים (ג, ח) הציג את גישתו לנושא שתיית היין בצורה בהירה יותר.

כל מאכל ומשקה מאחר והם מדרישות החומר של גופנו, ראוי שאדם יקח מהם רק לפי הדרוש לו מבלי להתחשב במידת ההנאה שהוא מעניק. גם היין אינו יוצא מכלל זה, וחשיבותו בעיקר לאחר אכילת בשר ידועה (ראה גם הל' דעות ד, ב; יב). עם זאת היין מפורסם גם בהיותו מההנאות היותר גדולות, שרבים נתפשים לשתייתו ואף מתמכרים לה. הרמב"ם מגנה אנשים אלו, במיוחד בשל העובדה שפעמים רבות שיכרותם נעשית אף בפרהסיא, במסיבות יין לעין כל.

חוסר הבושה במהלך ההתעסקות בהנאות הגוף נראה בהשקפתו של הרמב"ם כפחיתות נמוכה שבנמוכות, שכן אדם כזה מראה לכל שהוא אינו מודע כלל לשפלות העיסוק בו הוא שקוע באותו רגע. הרמב"ם עוד מוסיף להסביר מדוע לדעתו מעמדה של השיכרות גרוע ובזוי יותר מהבזיון שיש לאדם הנצרך לנקביו ומגלה את ערוותו בפרהסיא לשם כך. עשיית הצרכים הינה צורך הכרחי, ואדם אינו יכול להמלט ממנה. ממילא אם במהלך פעולה זו הוא מתבזה הרי זה בזיון שכאילו נכפה עליו בניגוד לרצונו. שתיית משקה משכר לעומת זאת אינה הכרחית לאדם, האדם פונה אליה מבחירתו החופשית, וממילא כאשר הוא מגיע לשיכרות ומתבזה, הבזיון הינו כל כולו על אחריותו, תוצאת מעשיו ובחירותיו שלו.

ההתבזות שמבזה האדם את עצמו בהביאו את עצמו למצב בו לא יפעל עוד על פי שכלו (כבוד קונו לפי פירוש המשנה בחגיגה), אכן דומה להתבזות של גילוי הערוה, שהרי גם הסכלות היא מעין הערוה - דבר מגונה שהכל מעדיפים שלא ייחשף. השיכרות דומה לכעס, בשניהם מוותר האדם על שיקול דעתו ההגיוני ומרשה לעצמו לפעול לפי דחפים רגשיים חסרי טעם. בשניהם הוא חושף דברים שהשתיקה יפה להם, והוא עשוי למצוא לאחר שיתפקח כי איבד את חבריו הטובים, או את מעמדו ורכושו, רק בשל בחירתו להזניח את השימוש בשכלו לזמן מה.

המצב בימינו בו מתפרסמות מדי שבוע פרשיות מזעזעות שנעשות ברובן הגדול בצילו או בסיועו של משקה משכר מבהירות לכל, עד כמה עמדתו של הרמב"ם מציאותית ומסתברת. חשיבותו של היין עומדת לו רק בהיותו בשימוש מבוקר מאוד, ומעבר לכך ראוי הוא לסייג גדול.



בורא פרי הגפן / בורא פרי הגפן הרב עוזיאל מנצור

בארועים רבים יוצא לנו לברך על הגפן: חתונה, שבת, ברכה"ז, פורים, פסח ועוד. לעניין הניקוד של האות גימ"ל במילה 'הגפן' ישנה מחלוקת בין העדות. מנהג האשכנזים והתימנים לסיים ברכה זו כאשר הגימ"ל בקמץ. מנהג רוב הספרדים הגימל בסגול (בסידור איש מצליח מובא גם כן בקמץ).

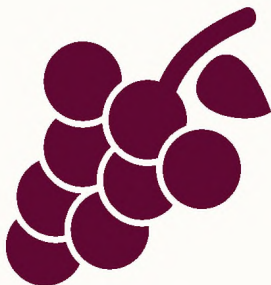
לדקדוק המקרא).
"... הלכה למשה מסיני, כך קיבל משה בסיני ומסר לישראל, מקרא סופרים אָרַץ, אָרַץ, שיש בו אתנחתא נקרא אָרַץ" (ראה פירוש הר"ן והתוס' מסכת נדרים דף לו ע"ב, וכן ספר קובץ דקדוקי תורה עמ' סט').

אולם אחינו הספרדים הוגים את האות גימ"ל במילה 'הגפן' בסגול, להלן מספר טעמים:
א. "נראה הטעם כאן שאומרים הגפן בסגול לפי שכן הניקוד בגפן הנאמר בתורה בשבח שבעת המינים שיש בהם סוד כמו שכתב בשער הליקוטים להאר"י ז"ל..." (שו"ת רב פעלים חלק ב' או"ח סימן כה).

ב. "אין ללכת במטבע התפילה והברכות אחר הדקדוק..." (מהר"א מני).

ג. המקדש אינו רשאי לשתות מהיין עד שיכלה אמן מפיהם ותיבת אמן היא סוף הברכה ולא תיבת הגפן ולכן נהגו לומר הגפן בסגול לרמז שעדין לא נסתיימה הברכה (מסכת ברכות דף מז ע"ב "אין הבוצע רשאי"; וכן רש"י על אתר).

טעמים של האשכנזים והתימנים: מלים במשקל פִּעֵל כמו דָּרַךְ, גָּפֶן, אָרַץ, שָׁמַן, כשהן במקום העמדה בטעם אתנחא או סוף פסוק, משתנית בד"כ תנועת הטעם מתנועה הולכת לתנועה עומדת: דָּרַךְ, גָּפֶן, אָרַץ, שָׁמַן (צמודים בד"כ



האגודה לטיפוח חברה ותרבות, תיעוד ומחקר (ע"ר)

שבת הגדול פרשת צו

ששי-שבת ז'-ח' ניסן תשע"ח 23-24.3.2018

במלון קראון פלזה

רחוב העליה 1, ירושלים

הרצאות מרתקות

שיח לקראת חג הפסח מפי:

פרופ' אהרון גימאני

ד"ר שרונה תם עמוסי

ד"ר יגאל בן שלום

שירה ופיוטים עם זמרים

ארוחות שבת וג'עלה

תפילות לפי מיטב מסורת תימן

דברי תורה

מלווה מלכה



הרשמה והפצה: יפה 09-8331325, 054-3516699

וכן אצל הפעילים: ציון אחרק 052-5550120, אתי דעוס נגר 053-2775008,

שמעון לוי 050-6704448, נעמי עטיה 052-5301993, שלמה עוזרי 050-5957572,

שאול ליבי 050-7672906, משה חריר 050-8515617, מודל הרוש 052-3378152,

צביה כוכבי 052-5948334, צביה ציוני 054-4554751, שלמה מקבילי 050-5262298,

נחום גריידי 050-7701196, צדוק גמליאל 050-6680933, צפורה חביב 057-3772263



מכון נר צבי
לחקר קהילות
ישראל שבמזרח



משרד התרבות
והספורט
מנהל התרבות



האגודה לטיפוח
חברה ותרבות
מיסודי של עובדיה בן שלום